

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; „ 4.50
za četrt leta 1.50; „ 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročnine se upravnštvo ne ozira.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

(V edinost je m.č.)

Oglaš in oznanila se račune po 8. nov. vsakega v petitu; za naslove z delovnimi črkami se plačuje prostor, kolikor je obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, smrtnice itd. se račune po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate preema upravnštvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so proste poštnine.

O našej narodni organizaciji.

II.

„Ako hočemo, da bode naše narodno delo uspešno, treba je pred vsem, da bolje spoznamo svoje narodne razmere. Dokler v merodajnih slovenskih krogih povsem ne bodo temeljito znane razmere našega naroda v pomejnih in mešanih krajih, imamo malo nadeje v boljšo bodočnost“, pravi pisatelj člankov, o kojih govorimo in res je tako. „Na pomejši moramo temeljito poznati vsako vas, njen narodni obstoj, njene gospodarske, zlasti pa rokodelske in obrtniške ter šolske razmere“, pravi ravno tako resnično na drugem mestu. V onih pomejnih vaseh in občinah se bije tiho in brez vsega hrupa oni narodni boj, kojega uspeh ali neuspeh v teku desetletij odloči osodo slovenskega naroda. Kar se zgubi tam, je izgubljeno za vedno, ali se vsaj da zopet priboriti le z največjim naporom vseh močij. Na te pomejne vasi so naši nasprotniki obrnili svojo glavno pozornost, tam je ono polje, kjer oni delajo na tihem a vztrajno in uspešno.

V vsakej teh vasi imajo svoje ljudi, ali vsaj svojega človeka. Ako ga ne dobe v vasi samej, pokličejo ga od drugod, pomagajo mu, da se naseli kot krčmar, ali kupec, pomagajo mu z denarjem in svetom, da prospeva njegovo podjetje, da dobiva čedalje več upliva na svoje sovaščane. In on ni nevhvaležen svojim pokroviteljem. Opazuje krajevne razmere, in kmalu vé, kdo kaj velja med svojimi sosedi. Takega začne potem obdelovati z vsemi sredstvi. Ako je ta poslednji ponosen, prilizuje se mu, ako je časti, željen, obeta mu vse mogoče časti in dostojanstva, ako je pohlepen, obeta mu raznega dobička, dokler ga ne dobi v svoje roke. Pri tem pa mu pridno in radovoljno pomagajo gospoda, ki so ga bili naselili. Dajo mu na razpolaganje obilo denarja, tako da lahko porabi vsako ugodno priliko, (pri čemur potem tudi oni sami vselej

spravijo lep dobiček) skazujejo čast in spoštovanje naseljencu in njegovim privrženecem ter s tem vekšajo njegov ugled in upliv pri sovaščanih.

Ako pa je med temi vendar le še kaka moč, ki se ne da ujeti, napno naseljenci in njih pokrovitelji vse sile da ga uničijo. Ako je duhoven ali učitelj, očrtnijo ga pri njegovih višjih in obrekó pri ljudstvu: ako je kmet, skušajo ga zadolžiti in zaplesti v razne pravde; ako je obrtnik ali trgovec, hujskajo proti njemu ljudi, pokličejo mu v vas konkurenta, odvzamejo mu ves zaslužek, dokler slednjič osamljeni domačin ne omaga in se ne umakne oholemu tujcu, ki slednjič vso oblast dobi v svojo roko.

Sedaj pa se še-le začne drugi del njihovega delovanja. Drug za drugim prihajajo v vas tuji obrtniki, ki kmalu spodrinejo vse domače; z njimi pridejo kot učitelji fanatični sovražniki slovenskega rodu in njegovega jezika; iz šole se odpravi domači jezik, namesto da bi se otroci v njej kaj naučili, utepa se jim šest ali osem let tuj jezik v glavo in ko izstopijo iz šole, neso se naučili ničesar; samo par nemških ali laških besed, obilo lenobe in ošabnosti in obilo sovraštva do svojega rodu in svojega jezika. Zaničevati začno vse, kar je domače, zaničevati cerkev, to glavno zavetišče narodnosti slovenske v takih krajih. Naravno je potem, da ne morejo tekmovali z nasprotniki, koji so se izsolali in izučili v svojem jeziku; naravno, da se počasi zadolže kmetije, da onemorejo kmetje in drug za drugim prisiljeni prepuste svojo, od očetov podedovano zemljo novim gospodarjem, ošabnim tujcem. Še nekoliko let potem životarijo kot zaničevani hlapci, potem izumre stari rod, in z njim vred zadnji zastopniki slovenskega naroda, in le krajevno ime še priča, da je kdaj tu bival.

In tako se izgublja vas za vasjo, občina za občino, ne da bi drugi Slovenci o tem kaj izvedeli.

In vendar v začetku ni težko upreti se tujemu, in tudi pozneje še mogoče pomoči zopet na nogo našemu življu.

Osamljena vas, brez pravega voditelja se seveda ne more ustavljati organizovanemu napadu, kojega vodijo prebrisani in učeni možje in pri kojem jim pomagajo deželni in državni uradniki in uradi, uplivni grajščaki in bogati in dobičkaželjni hlapci. Ako se pa ob pravem času in na pravem mestu izve sovražna namera, se s pravimi sredstvi lahko zapreči nje izvršitev.

V takej vasi poišče naj se človek, na kojega se je mogoče zanašati; tudi njemu naj se da materialnih sredstev, in ako teh ni, pomagamo je velikokrat že mnogo, ako se mu pomore z dobrim svetom. Tak možak naj potem poučuje svoje sovaščane in upliva nanje, ter, ako je pošten in pameten — in v vsakej vasi imamo še precej takih mož —, bode se gotovo mogel ustavljati tujemu naseljencu ali domačemu podkupljenemu odpadniku.

Narod je pameten, in kmalu vé razločiti svojega prijatelja od lažnjivih lihavcev. In narod v svojej celoti je tudi pošten in vé ceniti poštenost naših ciljev in sredstev, in ravno ta prava ljubezen do naroda in ta poštenost citja in sredstva je ona, skoro bi rekli, skrivnostna moč, s katero nekateri voditelji brez velikih sredstev v tolikej meri uplivajo na narod, da proti njim ničesar ne premorejo vsi nasprotniki vkljub svojemu denarju, svojemu ugledu in svojej zvijačnosti.

A vrtno se k stvari! Spominjamo se, da smo pred nekaterimi leti v enem večjih nemških listov, čitali članek z naslovom „narodna zemljiška knjiga“ („das nationale Grundbuch“). Dotični pisatelj, navdušen za razprostriranje nemškega naroda, razpravljal je v njem vprašanje, kako se ima pričeti organizacija, da dobi trdno podlago. Popisati se morajo — tako svetuje — vse občine, vse vasi, vsi kraji, kjer ima nemštvo količkaj upanja, da kdaj pride do oblasti. Popisati se mora natanjko

narodnost in mišljenje njihovih prebivalcev stanje njihovega pomnoženja, glavni viri njihovih dohodkov. Poizvedeti je treba imena in značaje onih mož, na koje more računati nemška stranka, ravno tako tudi vse razmere onih, ki jej nasprotujejo. Vse to se mora popisati in vse to sestaviti v veliko enotno delo, kjer bode lahko vsak pristaš njihove stranke, kakor v velikej zemljiškej knjigi lahko dobil vse potrebne podatke za vsako podjetje, nemškej stvari koristno. Slišalo se je pozneje, da so Nemci na Spodnjem Štajerskem in Koroškem to delo že dovršili. — Mi še niti začeli nismo kaj takega in vendar je jasno, kolikega pomena bi bilo tako delo. Dosedaj še niti jasno ne moremo zvedeti, kje prav za prav napredujemo, kje nazadujemo.

To vemo, da je bila n. pr. na Spodnjem Štajerskem še pred kakimi 50 leti narodna meja nad Spielfeldom in da je je sedaj že južno od tega kraja; koliko vasi pa smo izgubili, in katere, kedaj in kako, in katere so sedaj v nevarnosti, vsega tega ne vemo, ker se nihče zato ne briga. In vendar ni nemogoče vse to poizvedeti in sestaviti tako, da se o tem lahko pouči vsak, kogar bode zanimalo. Treba je samo, da se stvari loti nekaj mož, ki so navdušeni in pripravljeni za resno delo, gotovo dobe potem kmalu dovolj pomočnikov, kateri bodejo radi delali po danih jim navodilih; in po kratkem trudu imeli bomo trdno in obširno podlago za nadaljno narodno delovanje z boljšim uspehom nego doslej. —č.

Otročarije?

Greben Tržaškej irredenti čemdalje bolj raste; radikalni elementi Tržaški hočejo presegati celo odrešene brate v združeni Italiji.

stransko materijelno hasen*) Zadnje se doseza; a žali, večkrat s požrtvovanjem prvega smotra, odkar je denar zasel prvi sedež človeškega mišljenja in čutenja.

Lepo piše učenjak o poglavitnem smotru narave: Od Boga ustvarjena narava izpodbuja človeka k prirodoslovnim študijam s tisočeriimi tihimi glasi iz cvetlic in zelišč, v potoškem šumljanji, v viharškem

*) Ta pouk utegne se zdeti kakemu modernežu kakor znanstveno heterodoksna muholovlja. Ako je pa res, da so duh in srce in njuna sreča prvi faktorji in smotri v človeku, res je tudi ona stvarkova trditev. Na tej strani rešimo se, v vedah napredujmo z vso duhovno rastjo, a na plemeniti podlagi, ker to je naša neogibljiva potreba in nič nas naj ne ostraši, da nismo na dnu znanja in da ne bomo tukaj nikdar na njegovem dnu. Veleduhovit in z vsemi vedami oborožen pisatelj italijanski piše: „Tutto quello a cui riesce lo studio è di farci sapere che non sappiamo nulla, e chi più largamente n'è fornito, più largamente sa quanto siano inani le nostre cognizioni, raffrontate colla serie infinita di quelle a cui non giunge il nostro intelletto. . . . P. e. Darwin concepì a certi propositi delle teorie, ma è sempre il campo delle induzioni, delle ipotesi, delle teorie, di tutto quello cioè, che non è scientifica certezza“. Ali ni ta mož nekak Sokrates redivivus? Ta misel je kakor živak (poglavitna korenina) in ni protislovje, čeprav je zgodovina protislovje, zgodovina človeškega rodu. Vendar z vsem mogočim naporom naprej, pogumno in vztrajno?

Pisec.

PODLISTEK.

Sprehod v Čepovan.

Potpis kulturno-topičen.

Spisal Fran Zakrajski Mestoselec.

(Dalje.)

Evo, najvišje znanstvo nas samo vede k izpoznavanju in sreči in nekateri kruhoborci pa praznosrečni uradniki, kateri trobijo z onimi v jeden rog, hoté, da nam ukradejo vero in poezijo, ti nebeški sestrici, edini toraj, ki nam moreti biti v tolažbo in znatno krepilo. S posebnim zadovoljstvom sem ondan čital misleca moža duhtečo razpravo o slutnjah, polno historičnih dokazov in osebnih opazek, katera zaključuje svoj miseljski zaklad doslovno tako: „Je viši duševni svet, brez dvojbe so iz njega v nas odnošaji in čudnostne izjave, od kojih še nemamo pravega pojma in od kojih se nam še ne sanja.“ Če je umetnija kaj višega — in to je — odrekam vsacemu umetniku materijalistu a priori vse pravo umetniško svečenstvo, in naj je še tako spreten v obliki. Znano je, kako je nedavno Voltaire-a obsodila francoska akademija in

Göthe-ju je nekje ušla, menda nehotoma, rekočemu: Pesnik mora biti tudi — veren. Če pogledamo v knjige tako zvanih starih klasikov, posebnost tragedistov, naletimo na besede, ki nas mogo napolniti z občudovanjem. Pri Sofoklu in Evripidu, osobito pri poslednjem, ker je občeval s Sokratom, vse mrgoli krasnih višjih rekov, ki zlahtno diše in visoko dvigajo srce, pa so tudi vplivali na izborne talente in velepesnike; tako denimo: Vergil na pesniško čudo Danteja, kateri je tako odločno velik ker dejal bi, božji arhitekt o zgradbi „pekla, vie in nebes“, da se v tem ne da primerjati nobenemu pesniku prošlosti, sedanjosti in — če sme se reči, prihodnosti — in pa Evripid na Schillerja, pri kojem diha vse plemenito visokost in klasičnost, heroizem in proroštvo. To je bliščevo polje za človeka, vredno njegovega duha, tako je po Platonovo: gledati kvišku, ne v tla, s plemenitim koprnjenjem. To se pravi zidati človeka, kar mora biti smoter in poklic vedam in umetnijam. Dejal sem že enkrat, človek je neznosen se svojim napuhom in hoče biti po vsej sili pritlikavec! „Nebesa pripovedujejo Božjo slavo“,

zemljina nižava priča o nezgodah človeških. A zemlja pretoka, kakor druge zvezde, ceste na nebu, in da-si zarad njene temote in malehnosti skoro ni videna od njih, vendar je s svojim solncem in ostalimi nepremičnicami en del onih svetov, ki se sučejo v prostoru. Da se slavi prvi vzrok, sodeluje tudi to komaj znatno obelce, — zemlja zvano — na kojem prebivajo še manj znatna bitja. Ali se pa bitja, drugih planetov in svetov, razavoljno z okornimi filozofijami v nesrečo? To je gotovo, kar je zemeljsko, preide. Čas se zavrti kakor kolo in vse je pozabljeno. Med tem ostane človeku, če ga napada večja bridkost, še edin dobrodejni pomoček. Pridno naj obrača v zvezdovito noč svoje poglede gor, v svetlo zvezdišče, ter ugloblja naj se s svojim duhom v one večne velikote. Pobesivšemu potem svoje oči zopet na zemljo, kaj se mu bodo zdele vse toli zavidane sreče in slave?

Prirodoslovne vede in duh matematike, ko dviga se celo do zvezdišča, imeli bi pred vsem človeka duševno oblažiti z vzbujanjem in utrjevanjem religioznih občutov, potem pa donasati mu vse-

Razpust nesrečne „Pro Patrie“ dalje ogromne snovi italijanskim časnikarjem, tribunom in demagogom, da so kritikovali našo vlado, predbacivali jej krivično postopanje z italijanskim življenjem, rušenje miru, zatiranje Italijanov, netaktnost, surovost itd. Ta zijala, na čelu jim Imbriani, Cavalotti, Bonghi, Barzilai in drugi nemirni možje prouzročili so mej napetimi nemirneži v Italiji neko vrvenje v prid irredentističkim načelom. Mogočna društva so se jim pridružila ter s protesti in interpelacijami silila v ministra Crispija do skrajnih korakov pri avstrijski vlad. Našuntani politički komedijanti po Italiji so se dali kmalu pridobiti in še zdaj ropočajo ter tirjajo od italijanske vlade, da se loči od zveze z Avstrijo, da zadnje napové vojno ter reši ubogo trpečo rajo izpod žulečega avstrijskega jarma.

Koliko so ti nezreli nazori mej ljudstvom napredovali, kažejo nam zadnje dopolnilne volitve v Rimu, kjer je za samo preko 500 glasov propadel kandidat irredente, zloglasni dr. Barzilai — Tržaški Žid, ki je nekda bil sodelovalec pri „Indipendenteju“ v Trstu, sedaj pa je urednik rimskega časopisa „Tribuna“. Da je bil Barzilai istinito kandidat irredente, izpoveduje sam v zahvali do onih volilcev, ki so oddali zanj svoj glas, kjer obžaluje, da se ne bode mogel potezati za svoje „ne-rešene brate“ za mejo. Tudi izjave vsega laškega časopisja nam jasno pričajo o sovrastvu, ki se nalašč širi mej laškim ljudstvom proti Avstriji in zvezi z njo; ljudstvo se navlašč šunta proti naši vladi ter se je siloma hoče privedi, da jame javno mrmrati in zahtevati od osrednje vlade v Rimu — vojno proti Avstriji.

Treznomislecih mož, ki bi uvideli nevarnost tega delovanja je po Italiji mej poznanimi krogi le malo. Časopisje se nahaja sploh v jako nezanesljivih rokah, vlada se more na časnike jako malo nanašati, pač pa se jej je nadejati od njega gotovega nasprotja. Društvo „Dante Alighieri“, glavni vzrok razpusta „Pro patrie“, — ne da bi njega kolovodje položaj dobro premislili ter uvideli hudo nevarnost, ki preti Italiji od tega nenaravnega stanja — osrčilo se je ter duhove tembolj ostri, bobna in sklicuje ljudstvo na sveto maščevanje nad „avstrijskimi divjaki“, nabira svote v podporo laške narodnosti takraj meje ter neti ogenj nemirnosti in sovraštva proti Avstriji.

Irredenta v Italiji veselo procvita; v nemirnejših elementih vre srd in gnjev proti avstrijski „zaveznici“. — Ali kaj se počenja v Avstriji? Kaj v prezvestem Trstu? —

vršenji in grmenji. Vse govori človeku: Narava se svojim miki in grozami, se svojimi pisanimi potezami in risbami je prva učilnica za življenje. V njej vidiš največji prirodoopisni in fizikalni kabinet in kemični laboratorij z vso pripravo, podano mu od nevidne roke.“ — Še lepše piše drag strokovnjak: „Ustvarjena narava je zastavica, njena rešitev slove: Stvarnik. Niš ni bolj zdatno dvigati človeka in prepričati prvotne in vselej pripravljene previdnosti, nego pogled na čudovito ujemanje moči in prikazni v sestavi naše zemlje.“ — Najlepše se izrazuje v tem zelo učeni William Whewell: „Preiskave materijelnega sveta napolnjujejo nas z vero na najvišje, tvoreče in vladajoče bitje. Ta vera, ki se rodi v nas že o povrnjenem znanji naravnih predmetov, utrjuje se v tebi tembolj, čembolj se uglobiš v študije narave. Pri vsem silnem napredku v prirodoslovnih vedah, ujemljejo se znanstveni nazori z našo vero na Stvarnika, vzdrževalca in vladalca sveta. Prijatelj vere sme s popolno nadejo in veseljem pogledati na napredovanje onih znanstev.“

To so moške besede. Tako mislijo in govore pravi znanstveni svečeniški. Taka misljava in pojava časti človeka.

(Dalje prih.)

Zadnjikrat smo poročali, da je vlada prepovedala občni zbor društva „Progresso“ na kojem zborovanju se je imela obravnavati tudi zadeva o razpustu „Pro Patrie“ — kot edina točka dnevnega reda. Relata se non deleta — koj po prepovedi sklicaj je odbor društvenike na drugo zborovanje, ki se je vršilo dne 15. t. m. opoludne v gledališču „Filodramatico“.

Zbrala se je množica udov; po ložah so se sedele tudi „politiške“ gospé in gospodične, na galeriji je pa smrdelo po kurji masti; zbralo se je namreč tam gori mnogo krivonosih in družih pobalinov, magistratovih uradnikov in beričev, znanih korznih šetalcev, ki so željno čakali, da se zborovanje začne ter se jim nudi ugodna prilika, da dadó duška svojim velikolaškim čutilom in izbruhaajo svoj srd na Avstrijo in njeno vlado. Kdor ni od zunaj videl Trsta ter bi ga presojal zgolj po zbrani tej družbi, menil bi res, da se nahaja kje v Rimu ali Firenci.

Otvori sejo predsednik dr. Cambon z dolgim govorom, s katerim je dal odduška svojim pristno italijanskim čutom, hoteč zajedno izraziti menenje vsega Tržaškega občinstva (?) Govoril je o vseh mogočih stvarih, naklobasal toliko neslanosti in laži, toliko žalilnih in pikrih pritožb proti vladi in njenim institucijam, da se le čudimo, da se mu ni koj vzela beseda ter se ni zborovanje zaključilo. Sodeč našo vlado po Cambonovem mijavkanju, človek si mora misliti, da se Italijani v Avstriji stavijo na raženj nad živo žrjavico in še krvaveči jedó! Jezil se je tudi na okoličane. (Ubogi okoličani, zakaj pa plačujete magistratu tako visoke davke in doklade!) Vse te lamentacije čuli smo že stokrat. — V vsem tem govornik uvideva veliko krivico, ki se godi teptanemu italijanskemu narodu v Avstriji! Po točkah, ko je govornik spominjal se razpusta „Pro Patrie“, in vtisa, ki ga je ta razpust naredil mej laškim občinstvom in v sedanjih prizadevanjih bratov v Italiji — v katerih mi zgoraj govorimo — jela mu je zbrana družba na galeriji ploskati in burno odobravati.

Drugi se je oglasil Tržaški kolovodja — znani odvetnik D'Angeli, čigar čini očitno diseči po progressu so vsem znani od prejšnjih časov. Udaril je na napeto struno. Navzlic zadnje prepovedi policije, da se zadeva o razpustu „Pro Patrie“ na tem zboru ne sme obravnavati in navzlic okolnosti, da je bil „Indipendente“ isto jutro zaplenjen, ker je prinesel njega resolucije in predlog o razpustu „Pro Patrie“, jel je v javnej seji brati menda upravi isti zaplenjen predlog, na kar mu vladni zastopnik, višji komisar Budin, hoče oporekati vstavši raz stol. Ali družba ta ni pustila državnemu zastopniku govoriti, temveč grozno ropotala, žvižgala in sikala. Predsednik je miril in pretil, da galerijo izprazni. Slednjič pride vladni zastopnik vendar le do besede, rekoč proti D'Angeliju, da njega predlog se zadeva ob kazenski zakonik ter, da mu odvzame besedo. Proti temu je D'Angeli protestoval, rekoč, da se tako postopanje ne strinja z ustavnimi zakoni ter je o stentativno zapustil s obano. Za njim so šli še nekateri drugi; c. kr. vladni zastopnik pa prepove daljno zborovanje. — Omeniti nam je še, da je žvižganje in sikanje na galeriji raslo, kader je govoril vladni zastopnik! Komentara ni treba. Prinašamo to poročilo, kakor nam je pravil prijatelj, ki je sramotnemu zborovanju sam prisustvoval. „Il Piccolo“ in „L'Indipendente“ sta bila radi poročila zaplenjena.

Irredenta tedaj vzdiga svojo glavo v Trstu že očitno; uprizorjajo se tu proti-avstrijske demonstracije, nesramnejše nego v Rimu samem; Tržaški nezadovoljujoči se postavljajo po robu iste vladi, meneč, da že jutri pride „rešitve dan“. Gospoda cesarskega namestnika ta dan ni bilo v Trstu; obiskoval je svoje podložne po Krasu, kateri vsi so tekmovali v prisrčnih ovacijah

udanosti in zvestobe premilemu vladarju, v tem ko so tu nekateri darovali Oberdanku. Zvedšemu o teh irredentarskih orgijah, godečih se v Trstu je pač cesarskemu namestniku g. vitezu Rinaldiniju moralo biti milo pri srečanju — bivajočemu mej zvestim slovanskim narodom — videč tega tako udanega in zanesljivega, a onega tako opolzlega in letečega za nesmiselnimi nazori! Kdor resno motri Tržaške odn šaje, progressovo stranko ter je primervja z zadnjimi dogodki po Italiji, bode pač uvidel neko zvezo, od koje preti naši državi sitnost in morebitna nevarnost, ako se ob pravem času ne postavi v bran. To menda neso več „otročarije“?!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Namestnik Tirolski, grof Merveldt potuje sedaj po svojej deželi. Ko se je mudil v Tridentu, poklonili so se mu člani „Tridentinskega kluba“ ter mu izročili posebno spomenico, katero so podpisali vsi italijanski deželni in državni poslanci izvzemši poslanca Lorenzonija; ta poslednji ni hotel podpisati, ker v spomenici ni bila izražena njegova glavna želja, namreč zahteva po posebnem deželnem zboru za južni Tirol. Izdelan je že tudi načrt predloge glede razširjenja avtonomije italijanskega dela dežele. Načrt ta ima naslednja določila:

Za posebne zadeve nemškega in italijanskega dela dežele razdeli se deželni zbor v dve sekciji ali dva okrožna zbora; deželnemu zboru v njega skupnosti pa pripadejo v rešitev one zadeve, ki se tičejo koristi vse dežele. Italijanske sekciji pripadajo vsi oni politični okraji, kateri so podredjeni namestniškemu oddelku v Tridentu. Nemška sekcija ali nemški okrožni zbor je sestavljen po vseh poslancih deželnega zbora, kateri so bili voljeni v dotičnem delu dežele; in poleg teh še po virilnih glasih lastnega obsežja. Italijanski okrožni zbor je sestavljen po vseh poslancih, ki so bili voljeni v dotičnem delu dežele z virilnimi glasi vred. Deset poslancev plemenitaškega veleposestva volili bosti dve skupini — italijanska in nemška — vsaka po pet poslancev. Vsaka sekcija voli izmed sebe predsednika, podpredsednika in okrožni odbor, obstoječ iz štirih članov. Obe sekciji ali okrožna zbora sta avtonomna zastopnika dotičnega dela dežele z vsemi pravicami, kakor jih ima deželni zbor, izvzemši postavodajo, katera pripada deželnemu zboru. Okrožna zastopstva zborujeta dvakrat na leto: v spomladi in v jeseni, a nikdar tedaj, ko zboruje deželni zbor. Sedež nemškemu okrožnemu zboru je Inomost, italijanskemu Trident. Po razmerju števila prebivalstva razdelili se bodo deželni zakladi mej obe zastopstvi.

Radovedni smo, kak odgovor bode vlada dala na ta najnovejša zahtevanja naših Italijanov. Odgovor vladin je za nas velike važnosti; ako se ugodí Italijanom, ugoditi se mora tudi nam, kajti nikdo ne more trditi, da to, kar smejo Tirolski Italijani za se zahtevati, ne bi smeli — še v večje meri — zahtevati tudi Štajarski in Koroški Slovenci. Prav radovedni smo.

Veseli nas, da moremo registrovati tudi glas iz češkega tabora, kateri zastopa isto misel. „Narodnim Listom“ ne zadoščuje namreč uvednje češčine kot poslovnega jezika pri sodiščih po čeških okrajih, ampak zahtevajo sprave tudi se Slovani v Šleziji in se Slovenci.

V Budimpešti zborujejo madjarski učitelji. Zborovanje odprl je Szatmary ter je v svojem nagovoru poudarjal, da madjarski učitelji se morajo baviti s politikom. Madjarske novine pišejo navdušeno o učiteljih in jih slave

kot apostole madjarske ideje. Radi te okolnosti vpraša po vsej pravici „Hrvatska“: A kako je pri nas z učiteljstvom? Pri nas jih uče, da naj se ne pečajo s politikom.

Dne 25. t. m. umrl je na svojem posestvu Lužnici po dolgotrajnej bolezni in v 72. letu dobe svoje Levin baron Rauch, bivši ban hrvatski in glava unijonistiške stranke.

Vnanje države.

Nemški cesar ostavlja je Narvo in Peterhof. Mnogo se govori in piše o važnosti tega potovanja. Toda jedno je gotovo: nemški cesar je iskal ruskega prijateljstva. Drugo vprašanje pa je, je-li dosegel svoj namen, ali ne. „Hrvatskeja“ pišejo iz Peterburga, da o cesarja Viljema potovanju se sme reči: Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba; to je: nič ni dosegel. O političkih odnosajih, osobito glede Bolgarske, se car nekda niti pogovarjati ni hotel — govorilo se je samo o razoroženji.

Bivši poznani ruski diplomat Tatišev svetuje v listu „Ruski Vestnik“ Rusiji, da se sporazume s Kurbom in Stambulom in da jima pomore ustanoviti veliko bolgarsko državo, koja bi vezalo pravo prijateljstvo z Rusijo. No, kdor opazuje mer ruske politike in nje železno doslednost, uverjen je, da je Tatišev govoril le gluhim ušesom. Tudi Zagrebški „Ozbor“ pravi, da je menenje Tatiševa povsem izolirano.

Na Francoskem napravili so dne 21. t. m. poskus, v kolikem času bi došel v najoddaljeneje mesto ukaz glede mobilizacije. Poskus je izpal jako ugodno. V času treh ur dospeli so dotični ukazi po vsem Francoskem. Pri tem je delovalo 10.000 brzojavnih uradov. Na Francoskem se tudi preustrojuje ministerstvo mornarice.

Turčija je zahtevala v posebnej noti, da Angleži zapuste Egipt Salisbury pripoznava v posebnej noti, da je zahtevanje Turčije opravičeno in da je v principu pripravljen ugoditi tej zahtevi. Ker pa je treba konstatovati, da je Egipt pod Angležko upravo znamenito napredoval, je pa treba z druge strani konstatovati, da ta napredek ni še zadostno utrjen, da bi mogla Anglija nadaljevanje zapričetega dela prepustiti drugim rokam. Ko se bode Angliji zazdel pravi trenutek, ugodila bode rečenej zahtevi.

DOPISI.

Iz Rifenberga, 24. avgusta [Izv. dop.] (Razne.) Že je skoro večnost minula, kar nesem tebi, draga „Edinost“, ničesa poročal; pero mi je zarjavelo in črnilo posušilo, kakor stoprav voda Kraševcem, po kojoj morajo že več dni v Vipavo hoditi. No, te ovire glede peresa in črnila bi bil še srečno premagal, ali držal sem se nasveta mojega pokojnega strica — naj mu bo dobro tam, kjer je! — on mi je vselej priporočal: „Politiko na stran pusti“. Prav, dobro, — pa ko bi bil jaz znal „politiko“ dobro rabiti, kakor „nekateri“, bi bil lahko imel zdaj že dobro rejen mošniček; v tem obziru torej ne velja vaš nasvet, dragi stric!

V cenjenej „Edinosti“ št. 66 od 16. t. m. povedal vam je gospod dopisnik od tukaj, kako slovesno smo sprejeli gosp. c. kr. namestnika, viteza pl. Rinaldinija. Sprejem je bil res lep ali resnici na ljubo moram povedati, da je značil, da smo v nemškem Hamburgu, ne pa v slovenskej Vipavi, kajti vsi nagovori bili so nemški, in tudi ni bilo videti ne ene slovenske zastave, razun na gradu g. grofa Lanthierija. Živoklici prihajali so le od priprostega ljudstva. Ne vem torej, kedaj nam bode dana lepša prilika, pokazati visokim gospodom, da tukaj biva izključljivo slovensko ljudstvo. Po enakih slučajih torej tirjamo Slovenci naše svete narodne pravice.

Ravvokar se je pričela z državno podporo graditi po braniški dolini potrebna cesta; delo pričelo se je 18. t. m. rojstni dan Nj. veličastva presv. cesarja. V ta namen bila je v Dolenji Branici sv. maša, koju je daroval č. g. Bratina, kapelan v Stanjelu. Po sv. maši pa je blagoslovil temeljni kamen č. g. Vales, vikar v Gorenji Branici, s primernim govorom na presvitlega cesarja in predsedništvo novega cest. odbora. Pri tej slovesnosti bile so po svojih županih in odbornikih zastopne razne občine (Stanjel, Šmarje, Gabrje, Gorenja Branica itd.), le naše županstvo je izostalo, ne ve se iz kakega uzroka, ko vendar bi moralo v tem obziru tekmovali! Ali nekateri so hoteli imeti v tej zadevi prvo in zadnjo besedo, a sedaj nemajo nobene. Časi se spreminjajo in mi z njimi!

Vipavcem preti tudi nesrečna trtna uš, nekda da se je že zanesla v bližne Braniške vinograde. Po ukazu c. k. nameštstva je tudi naše županstvo vinograde „natančno“ preiskalo, če bi ne bila tudi pri nas ta nesrečna morilka, ali do sedaj se ni še našel sled, vsaj tako pravi sporočilo.

Izredna letošnja suša prouzročila je mnogo škode v Vipavski dolini in na Krasu; posebno škodovala je turšici; grozdja je malo, in še to, kar ga je, je zelo drobno vsled prevelike suše. No, vendar prihodno nedeljo bomo imeli toliko željeni „javni ples“, za katerega se ve da gori „staro“ in „mlado“.

Domače vesti.

Kačičeva slavnost. Včeraj slavil je bratski nam narod hrvatski v Dalmaciji velepomemben naroden praznik: odkrili in blagoslovili so spomenik narodnemu pesniku-buditelju **Andriji Kačiču-Miošiću**. Pridno so kopali nasprotniki slovanstva grob slovanstvu v Dalmaciji in menili so že, da tam so naši le še grobovi. V onih časih narodnega mrtvila — v 17 stolerju — rodil se je hrvatstvu v Dalmaciji pesnik-buditelj, kateremu je hvaležni narod dostojen spomenik postavil.

Obupni so bili takrat odnošaji po Dalmaciji, italijanstvo razprostiralo se je v širje in širje kroge. Ali pesnik-buditelj ni obupal — njega seme padlo je na rodovitna tla in obrodilo je obilega sadu. Dalmacija je danes prebujena in prerajena — Dalmacija je hrvatska. In to je v prvi vrsti zasluga Kačičeva; zato pa: Slava njegovemu spominu in slava narodu, kateri kaže otroško hvaležnost spominu dobrotnika svojega!

Za družbo sv. Cirila in Metoda izročila je gospa Metliković Terezija, načelnica žensk. oddelka „Del. podp. društva“ 21 for. 40 nč., nabranih pri društveni veselici od dne 26. avgusta t. l.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda na Greti, oziroma za otroški vrt v Rojanu, se je nabralo do dne 20. t. m. iz pušice pri gosp. Josipu Pertotu v Rojanu 24 for. 36 kr.

Deželnozborna volitev v političnem okraju Volosko izvršila se je veledačno: narodna kandidata, gg. Slavoj Jenko in Mate Mandić voljena sta bila v ponedeljek jednoglasno. Vrli volilci dali so gospodom Italijanom jedino primeren odgovor. Ta volitev je sijajen dokaz politične zrelosti političnega okraja Voloskega. Slava volilecem!

Sokolski večer. „Tržaški Sokol“ priredi prihodnjo soboto „Sokolski večer“ z jako zanimivim programom, pri katerem sodelujejo pevci „Delalskega podp. društva“, tamburaški zbor in dramatični odsek. Čisti dohodek je namenjen fondu za Celjski izlet. Kakor smo omenili že v zadnji številki, je naša sveta dolžnost za

to skrbeti, da bode „Sokol“ naš dostojno zastopan pri Celjski slavnosti. In ker je čisti dohodek namenjen v to svrhu, nadejamo se za trdno, da se bode občinstvo naše v obilem številu udeležilo „Sokolskega večera“. Vspored je naslednji: 1. V. Šviglin: „Junaška koračnica“, udara tamburaški zbor. 2. A. Foerster: „Sokolska“, poje moški zbor. 3. „Svojeglavneži“, vesela igra v jednom dejanji, izvršuje dramatični odsek. 4. Matko Brajša: „Predobri Bože“, poje moški zbor. 5. F. Janda: „Karišik slovanskih pesni“, udara tamb. zbor. 6. S. Gregorič: „Domovini“, deklamacija. 7. F. S. Vilhar: „Bojni pjesma“, poje moški zbor. 8. Ruska nar.: „Krasni Sarafan“, udara tamburaški zbor. — Začetek je ob 8 1/2 uri zvečer. Vstopnina za člane znaša 20 kr., za nečlane 40 kr. Preplačila se hvaležno sprejemajo. Veselica se vrši pri vsakem vremenu.

Pevsko društvo „Hajdrih“ na Proseku vabi na veselico katero priredi dne 31. avgusta t. l. na vrtu gostilne „Lukša“ na Proseku. Vspored: 1. A. Nedved: „Potopnik“, poje moški zbor. 2. V. Šviglin: „Junaška koračnica“, udara tamburaški zbor. 3. F. S. Vilhar: „Vspomin Miroslavu Vilharju“, poje moški zbor se samosplovom baritona. 4. Abram-Dekleva: „Potpouri slovanskih pesni“, udara tamburaški zbor. 5. M. Vilhar: „Filozof“, vesela igra v jednom dejanji. 6. A. Hajdrih: „Hercegovska“, velik zbor s čveterospevom. 7. M. pl. Farkaš: „Venec hrvaških nar. pesni“, udara tamburaški zbor. 8. F. Grbić: „Slovanski brod“, poje moški zbor. Začetek ob 5. popoldne. — Ustopnina 20 kr. Sedež 10 kr. Pri veselici sodeluje iz prijaznosti slavni tamburaški zbor.

Vabilo. V četrtek, 28. t. m. točno ob 8. uri zvečer bode shod v krčmi „Obrtniškega društva v Barkovljah“ glede gradnje „Narodnega doma“. Prečitala se bodo in navzočim domačinom razlagala društvena pravila, katera se bodo oddala v najkrajšem času na dotično mesto v potrjenje. V sobotnej številki bomo govorili obširneje v našem listu o „Narodnem domu“ v Barkovljah. Začasni predsednik.

Obletnica blagoslovljenja društvene zastave „Del. podp. društva“ vršila se je v nedeljo kaj slovesno. Zjutraj ob 1/2 8. uri korakali so društveniki — z društveno zastavo in godbo na čelu — v cerkev sv. Antona novega. V cerkvi se je nabralo na tisuče občinstva, kajti prostoren božji hram bil je natlačeno poln. Pri službi božje peli so društveni pevci kaj precizno. Osobito krasen bil je dvospev Benedictus in moramo tu oba solista, gg. pl. Masneca in Koširja — javno pohvaliti. Po dovršeni službi božje šli so društveniki zopet v istem redu v društvene prostore. Nebrojna množica uvrstila se je v sprejeto. Prišedši do društvene hiše, razvrstilo se je občinstvo po ulici „Via Molin piccolo“ in „Piazza Dogana“. Godba je svirala cesarsko pesem, katero je občinstvo razoglavo poslušalo. Ko so odzveneli zadnji akordi zaorili so navdušeni, trikratni „živijo-klici“. Na to se je množica razšla. — Zvečer ob 6. uri bila je velika veselica v okrašenem vrtu „Mondo nuovo“. Veselice se je udeležilo nepričakovano obilo občinstva vzlic jako dvomljivemu vremenu. Društveni podpredsednik, g. M. Živic, je v lepem govoru pozdravil došle člane ter zaklical trikratni živio našemu cesarju, na kar je godba zasvirala cesarsko pesem, kar je vzbudilo mej ljudstvom obče navdušenje. Vse točke bile so odobravane, osobito Eisenhuthov valček „Na savi“ in potpouri iz slovenskih napevov. Ta večer smo tudi čuli nov mešani zbor. Začetek bi bil torej storjen, sedaj pa srčno naprej — vrle pevke in vrli pevci — in uverjeni smo, da bode sčasoma vspeh veličasten. Občinstvo je odlikavalo naše pevke burnim odobravanjem. Sploh je bila vsa zabava zelo animirana in dozdeva se nam, da bode tudi gmotni uspeh odgovarjal moralnemu. Uverili smo

se zopet, da se rodoljubno čutje mej našim nižjim stanom lepše in lepše razvita in da stoji naše „Del. podp. društvo“ na jako solidnej trdnji podlagi. Društvo to smemo zvati glavno zaslonbo slovenstva v Trstu. Mi mu danes zakličemo: rasti, krepiti in razviti se!

Zopet petarda! V nedeljo, ob 2. uri popoldne počila je petarda na stopnicah pred prostori „Del. podp. društva“. Detonacija bila je toli silna, da se jo je dobro čulo na trg pred vojašnico. Torej sedaj so začeli gospoda petardovci do nas Slovencev obračati pozornost svojo: tudi oni so proslavili — seveda po svoje — obletnico rečenega društva. Gospodje izlivajo sedaj na nas svoj srd, kakor da smo mi krivi, da so oni političko nezdreli.

Je-li bilo prav tako? Pišejo nam: V sirotišnici sv. Jožefa, ležečej na cesti proti pokopališču, umrla je neka deklica. Predstojnica je to takoj javila župniškemu uradu pri sv. Jakobu s prošnjo, da bi duhovnik prišel k pogrebu. Ura pogreba je prišla, duhovnika pa le ni bilo. Čakali so nad jedno uro. Potem so poslali poizvediti, kaj da je vzrok tej zamudi. Dotičnemu se je pojasnilo, da duhovnik ni prišel, ker se ni nadejati, da bi se dotična pristojbina plačala. Ker pa predstojnica nikakor ni hotela, privoliti, da bi se mrlič odnesel brez duhovnika, obljubila je, da hoče plačati dotično svoto. Potem je prišel duhovnik. Ne vemo, na komu leži krivda na tem postopanju; ali postopanje to je čudno, temveč ker se rečeni zavod vzdržuje le po miloščinah dobrotelčnih ljudi.

Mi nekih gospodov res ne razumemo, kajti nikakor ne moremo pogoditi, ali njih postopanje izvira iz njih lastnega nanagiba, ali jih tira kak zli duh do tacega postopanja. Sicer pa gori rečeni zavod sploh ni v posebnej milosti pri sv. Jakobu. Na dan sv. Jakoba, patrona župnije, bila je namreč kapelica zavoda na posebno povelje zaprta, da si je to javna kapela, v katerej se vsako nedeljo sveta maša daruje.

Shod volilcev v Ilirskeje Bistrici, pri katerem je poročal državni poslanec, dr. Andrej Ferjančič o svojem delovanju, bil je mnogobrojno obiskan in so volilci glasno pritrdjevali poročilu gospoda poslanca. Mej drugim je rekel g. poslanec: Ker poročam v prvi vrsti o svojem delovanju, naj s par besedami omenjam tudi svojega nastopa proti „irredenti“. Tako delo ni nelahko, ne prijetno. Toda narodna korist in avstrijski patrijotizem velevala sta nastopiti proti tej zalegi, ki je čedalje predrzneje in nesramneje dvigala glavo po konci, ter jej brezobzirno potegniti krinko s obraza. Podrobno sem naslikal, kakor se od zvanja in na domačih tleh ruje proti našej narodnosti in proti državi. Upitje je nastalo veliko, napadi in psovjanja čitati so bili v italijanskih in — seveda tudi v nemških, nam sovražnih listih —, ko bi človek vendar mislil, da irredentovsko početje je pobijati vsakemu patrijotu. Le vladno glasilu mi je dalo pravo in to me je tem bolj veselilo, ker sem imel zavest, da vladajoči krogi začenjajo uvidevati istinitost naših pritožb in nevarnost, pretečo državi ob Adriji. Razpust društva „Pro Patria“ zmatramo za veselo znamenje v tem oziru.

Iz delalskih krogov se nam piše: Z veseljem Vam javim, da se tu snuje „Delalska zveza“ v zvezi s konsumno zalogo in posojilnico. Poslovni jezik jej bode seveda slovenski. Temu društvu se je nadejati lepe bodočnosti, kajti začeli se bodo zatekati tudi kmetje se svojimi pridelki, katere bode mogel delavec cenejše kupovati, nego nikjer drugod. Za kmeta bode pa to v veliko korist, da bode tu dobival pošteno specerijsko blago in po poštni ceni in vagi. Čisti dobiček si bodo udje koncem leta enakomerno razdelili — le da dobe prvotni udeleženci nekoliko večje deleže, nego poznejši. V ta smoter sklicaj

se bode za dne 14. septembra poseben javen shod, pri katerem se bodo sestavila pravila. Kraj in uro shoda; kakor tudi natančni vsprej prijavili se bodo o pravem času.

Od meje Furlanske nam piše rodoljubkinja: Zadnjič sem Vam pisala o silovitem prodiranju ptujega elementa, ki nam ruši kos za kosom naše lasti. Mislite gotovo, gospod urednik, da tukaj živijo sami Furlani in pofurlanjeni Slovenci. A temu ni tako. Zvedela sem iz gotovega vira, da tukaj živi preko 500 Slovencev, kateri so prepuščeni na milost in nemilost laškemu nenasitljivemu žrelu. Da, srce boli človeka, ko vidi pred lastnimi očmi poginjati čvrsti in pobožni rod — rod, kateri sam dere v italijanske valove. In ni je rešitve zanj, kajti 500 Slovencev nema niti jedne enorazredne slovenske šole, niti voditelja, kateri bi jih podučil, kako naj delajo, da se obvarujejo pogina. Nekateri so bili tolikanj zavedni, da so začeli nabirati podpise za slovensko šolo, toda vse je zaspalo in čaka — ali pogina ali rešitve. Bog daj, da bi se našel oni rešitelj, koji bi obvaroval tukajšnje Slovence narodnega pogina: hvaležnost naroda bi mu ne izostala. Ako imajo Furlani svojo trirazrednico, lahko bi privoščili tudi 500 Slovenem enorazredno šolo. Ubogi otroci morajo se ubijati z italijanščino, tako da — kader konča šola — ne znajo niti eno niti drugo. Ali to naj bi še bilo. Ako ne bi moral že mali otrok dan na dan požirati psovke à la „škla“. Nekoliko časa se ubogi otrok joče, sčasoma se pa temu privadi. In kaj sledi? Otroci se začne sramovati svojega rojstva. Evo Vam renegata: kadar doraste je hujši, nego trdi Furlan. Kjer le more zabavlja čez Slovence; hoče se pokazati rojenega Italijana. Da, gospod urednik, ne morete si misliti strasti, ki vlada tukaj. In nihče bolj ne škoduje slovenskej narodnosti, nego otroci slovenskih starišev. Večkrat že sem imela priložnost, da sem prišla med take zabavljivce. In ko sem slednjič vprašala zabavljivca, kaj so bili njega stariši, je pa priznal: ako ne oba, eden je bil gotovo Slovenec. Kdaj vendar nehajo te žalostne prikazni med našim, od strani vseh zatiranim narodom. Tu ni druge rešitve, nego da uzgojamo, narodnih in pobožnih mater, katere se ne bodo sramovale očito pred celim svetom pokazati, da so zveste hčere sv. cerkve in svojega zatiranega naroda. Le tako zatremo renegate, ki, izgubivši ljubezen do naroda, izgubijo tudi ljubezen do sv. vere. Ako je Bog z nami, ni se nam ničesar bati.

Iz Doline se nam piše: Vnovič smemo poročati o slovesnem praznovanju rojstvenega dne Njeg. Veličastva cesarja, koje se je vršilo v naše Dolini. Predvečer, 17. avgusta v mraku že naznanili so strelitopičev prebivalstvu Doline in okolice pričetek slavnosti. Godba nastani se pred stanovanjem g. nadžupana J. Slavca, kjer zasvira cesarsko pesem. Od tod je šla po vsej vasi in potem zopet na prvi prostor; krasne rakete, izpuščene gori v značne višave, naznanjevale so ob obalah Adrije bivajočim, da slovenska Dolina praznuje. Navdušeni, razlegajoči se živio-klici na presv. cesarja slišali so se v dvorani g. nadžupana, mnogobrojno ljudstvo kazalo ti je ta večer čisto ljubezen in udanost do vladarja in njega obitelji.

Drugi dan rano pokali so zopet možnarji, zastave, vihrajoče v zraku, veselile so se z nami veličastnega dne. Ob 8. uri zjutraj daroval je v. č. g. kan. Juraj Jan slovesno sv. mašo z asistencijo. Cerkev je bila polna, kakor ob največjem prazniku; inteligencija polnoštevilna udeležila se je slovesnosti, kakor tudi tukajšnja c. kr. finančna straža en parade. Ob bregu gro-meli so topiči, da se je razlegalo do pečin in morja. Tedeum končal je našo slavnost. Pevsko društvo je pelo jako precizno in lepo; pokazalo je, da je popolnem izvežbano in nalogi svoje kos. Hvala Dolin-skim slavčekom ter njih vodju, g. učitelju

Tiskarna Dolenc v Trstu